

|                            |                                |
|----------------------------|--------------------------------|
| Súd:                       | Najvyšší súd SR                |
| Spisová značka:            | 7Cdo/61/2023                   |
| Identifikačné číslo spisu: | 7519205770                     |
| Dátum vydania rozhodnutia: | 26.08.2024                     |
| Meno a priezvisko:         | JUDr. Martina Valentová        |
| Funkcia:                   | sudca                          |
| ECLI:                      | ECLI:SK:NSSR:2024:7519205770.1 |

## UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ F. H., Z., L. X, 2/ Mgr. O. L., Q., X. XX, 3/ F. H., Z., L. X., 4/ L. B., Z., P. XX, 5/ P. B., Z., P. XX, všetci zastúpení advokátkou JUDr. Martou Šuvadovou, Košice, Floriánska 16, proti žalovanej VAV Versicherungs - Aktiengesellschaft, Rakúsko, A - 1030 Viedeň, Münzgasse 6, zastúpenej advokátom JUDr. Pavlom Horovčákom, Košice, Hroncova 3, o náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Mestskom súde Košice (pôvodne na Okresnom súde Košice - okolie) pod sp. zn. K3-7C/60/2019, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 24. novembra 2022 sp. zn. 5Co/175/2022, takto

### rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 24. novembra 2022, sp. zn. 5Co/175/2022 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

### Odôvodnenie

1. Okresný súd Košice - okolie (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 26. októbra 2021 č. k. 7C/60/2019-232 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni 1/ sumu 15.000 eur, žalobkyni 2/ sumu 10.000 eur, žalobcovi 3/ sumu 10.000 eur, žalobcovi 4/ sumu 20.000 eur a žalobkyni 5/ sumu 20.000 eur, všetko do 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok I.), v prevyšujúcej časti žalobu zamietol (výrok II.) a žalobcom 1/ až 5/ priznal voči žalovanej nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 % z priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, pričom o výške náhrady bude rozhodnuté samostatným uznesením (výrok III.).

1.1. Výkonaným dokazovaním mal súd prvej inštancie za preukázané, že zo strany vodiča motorového vozidla zn. D. D EČV T N. M. došlo k protiprávnemu konaniu (porušeniu pravidiel cestnej premávky v čase dopravnej nehody dňa 26. 01. 2018) a k nepriaznivému následku (usmrteniu chodkyne Mgr. T. B. - blízkej príbuznej žalobcov) a zároveň bola daná príčinná súvislosť medzi uvedeným protiprávnym konaním a nepriaznivým následkom. Zavinenie vodiča N. M. bolo konštatované právoplatným trestným rozkazom Okresného súdu Košice - okolie z 22. 10. 2018 sp. zn. 5T/94/2018. N. M. inému z nedbanlivosti spôsobil smrť a tento skutok spáchal závažnejším spôsobom konania - porušením dôležitej povinnosti, nedal prednosť chodcovi, ktorý cez cestu prechádzal cez priechod pre chodcov, čím spáchal prečin usmrtenia podľa § 149 ods. 1, ods. 2 písm. a) Trestného zákona. Medzi stranami sporu nebolo sporné, že v čase dopravnej nehody bola zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou

motorového vozidla zn. D. D EČV T na území SR poistená u žalovanej a predmetné poistenie sa vzťahovalo na vodiča vozidla zodpovedajúceho za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla podľa § 4 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (ďalej aj ako „zákon o PZP“).

1.2. Súd prvej inštancie konštatoval, že zásah do osobnostných práv žalobcov nastal momentom smrti ich dcéry, sestry a matky Mgr. T. B., t. j. dňa XX. XX. XXXX a podanou žalobou si žalobcovia uplatnili náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch za neoprávnený zásah do ich súkromného a rodinného života. V konaní bolo preukázané, že žalobcovia vytvárali so zosnulou T. B. úzky okruh rodiny s dobre vyvinutými sociálnymi a citovými väzbami. Jej smrťou stratili možnosť ďalšieho udržiavania a rozvíjania vzťahov s ňou. Žalobcom vzniknutá trauma bola neodstrániteľná, umocnená tým, že od dopravnej nehody do smrti ich príbuznej uplynuli cca 3 mesiace, počas ktorých bola vo veľmi vážnom zdravotnom stave a komunikácia s ňou nebola možná. Smrťou ich blízkej osoby došlo k intenzívnemu zásahu do ich osobnostných práv, práva na súkromie a rodinný život, za ktoré následky nebola postačujúca morálna satisfakcia (uloženie trestu vodičovi v trestnom konaní a ospravedlnenie sa vodiča), nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch bol podľa súdu prvej inštancie dôvodný.

1.3. Pri stanovení výšky peňažnej náhrady súd prvej inštancie prihliadol na úzke citové väzby žalobcov k zosnulej T. B., ktorá mala v čase úmrtia 44 rokov, bola v produktívnom veku, viedla aktívny život, poskytovala pomoc svojej ovdovenej matke, vytvárala rodinné zázemie a bola oporou, živiteľom a najbližším príbuzným svojich dvoch detí. Prihliadol zároveň aj na okolnosti vzniku dopravnej nehody, keď zo strany vodiča motorového vozidla N. M. nešlo o úmyselné konanie, k dopravnej nehode došlo v zimnom období, v ranných hodinách pri zhoršenej viditeľnosti ako aj na to, že aj zosnulá T. B. mohla zabrániť dopravnej nehode, ak by bola počkala na ostrovčeku priechodu, pokiaľ by prechádzajúce vozidlá prešli. Na základe vyššie uvedeného preto súd prvej inštancie ustálil výšku nemajetkovej ujmy, pričom zohľadnil aj tú skutočnosť, že išlo o odškodnenie piatich osôb. Vyššiu peňažnú náhradu, a to po 20.000 eur súd prvej inštancie priznal žalobcom 4/ a 5/, keďže išlo o deti zosnulej, ktoré s ňou žili v spoločnej domácnosti a tvorili najužší okruh rodiny. Náhla a nečakaná smrť matky ich postavila do novej životnej situácie, pričom žalobkyňa 5/ v čase úmrtia matky študovala ešte na strednej škole. Žalobkyni 1/, ktorá bola matkou zosnulej, súd prvej inštancie priznal náhradu nemajetkovej ujmy 15.000 eur a žalobcom 3/ a 4/ (súrodencom zosnulej) náhradu nemajetkovej ujmy po 10.000 eur. Výšku náhrady nemajetkovej ujmy súd prvej inštancie diferencoval zohľadniac skutočnosť, že s matkou a súrodencami zosnulá nežila v spoločnej domácnosti, neboli na ňu odkázaní, o niečo vyššiu náhradu priznal matke zosnulej, ktorá s ňou bola pred dopravnou nehodou v dennom kontakte, bývala vo vedľajšom dome a zosnulá jej po smrti manžela bola oporou a poskytovala jej pomoc.

1.4. Pokiaľ žalovaná žiadala pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy podporným spôsobom použiť a aplikovať zákon o finančnom odškodnení obetí trestných činov, v zmysle ktorého by výška finančného zadosťučinenia nemala presiahnuť 50-násobok minimálnej mzdy platnej ku dňu škodovej udalosti, čo v danom prípade predstavovalo dátum dopravnej nehody, súd prvej inštancie sa s uvedeným nestotožnil majúc za to, že pokiaľ by zákonodarcu chcel obmedziť výšku náhrady nemajetkovej ujmy pozostalých obete dopravnej nehody týmto spôsobom, učinil by tak. Ani majetkové ani príjmové pomery pozostalých obete dopravnej nehody súd prvej inštancie nepovažoval za kritérium pre určenie výšky náhrady nemajetkovej ujmy, nakoľko išlo o odškodnenie citovej ujmy, ktorá nesúvisela s majetkovým statusom.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalovanej rozsudkom z 24. novembra 2022 sp. zn. 5Co/175/2022 potvrdil I. výrok rozsudku súdu prvej inštancie, v časti, ktorou bola žalovaná zaviazaná zaplatiť žalobkyni 1/ 1.000 eur, žalobkyni 2/ 500 eur, žalobcovi 3/ 500 eur, žalobcovi 4/ 11.000 eur a žalobkyni 5/ 11.000 eur a v prevyšujúcej časti zmenil rozsudok súdu prvej inštancie tak, že žalobu zamietol (výrok I.), zároveň žalobcom 1/ až 5/ priznal proti žalovanej náhradu trov prvoinštančného konania v plnom rozsahu a náhradu trov odvolacieho konania stranám sporu nepriznal (výrok II.).

2.1. Odvolací súd sa mal za to, že súd prvej inštancie na základe vykonaných dôkazov dospel k správny skutkovým zisteniam, pričom sa podľa jeho názoru dopustil (len) pochybenia v časti ustálenia výšky nemajetkovej ujmy priznanej žalobcom 1/ až 5/. Odvolací súd sa nestotožnil so záverom súdu prvej inštancie týkajúcim sa použitia § 12 ods. 2 zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov

(ďalej aj ako „zákon o obetiach TČ“). Odvolací súd si bol vedomý toho, že strata blízkej osoby sa len veľmi ťažko dá finančne vyčísliť a finančná náhrada túto osobu nenahradí. Podľa neho by však bolo v rozpore s princípmi spravodlivosti, keby hodnota za stratu blízkeho človeka bola v trestnom konaní vyčíslená inak ako hodnota za stratu blízkeho človeka v občianskom civilnom konaní. Svoje tvrdenia zároveň oprel o rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/171/2005, 6Cdo/37/2012, 6MCdo/15/2012 ako aj o nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 147/06 a rozhodnutia EŠLP. Na základe týchto úvah dospel odvolací súd k záveru, že spôsobenou ujmom došlo k nezvratnej deštrukcii ich vzájomných rodinných vzťahov tvoriacich základ a rámec súkromného života. Ujma, ktorú žalobcovia utrpeli sa hodnotou vyčísliť nedá, ale je porovnateľná s inými prípadmi pozostalých, ktorí prišli o svojho najbližšieho za obdobných okolností. Žalobcovia však v konaní nepreukázali výnimočnosť ich prípadu, ktorá by priviedla odklon od bežnej rozhodovacej praxe. Z uvedených dôvodov odvolací súd zmenil výšku náhrady priznanú jednotlivým žalobcom tak, že okrem kritérií na priznanie náhrady u všetkých žalobcov, ktoré zohľadnil prvoinštančný súd, prihliadal aj na maximálnu prípustnú sumu, ktorá sa priznáva obetiam trestných činov ( § 12 - 14 zákon o obetiach TČ).

2.2. Minimálna mzda v roku 2018 bola 480 eur mesačne a jej 50 násobok predstavoval sumu 24.000 eur. Súd prvej inštalácie pri určení výšky náhrady nemajetkovej ujmy u žalobcov vychádzal zo skutočnosti, že medzi blízkymi osobami existujú silné sociálne, morálne, citové a kultúrne väzby vytvorené v rámci ich súkromného a rodinného života, pričom môže porušením práva na život jednej z nich dôjsť k nedovolenému zásahu tretej osoby do práva na súkromie, môže byť ďalšiemu účastníkovi vzťahu spôsobená taká ujma, ktorá mu čiastočne alebo úplne bráni napĺňať jeho citové potreby, t. j. nemajetková ujma. Odvolací súd pri určovaní výšky náhrady nemajetkovej ujmy z hľadiska závažnosti vzniknutej ujmy zohľadnil tie isté skutočnosti ako súd prvej inštalácie, ale prihliadol pritom na zákonné obmedzenie vyplývajúce z § 12 a § 13 zákona o obetiach TČ. Z týchto dôvodov odvolací súd žalobkyni 1/ priznal 1.000 eur, žalobkyni 2/ 500 eur, žalobcovi 3/ 500 eur a žalobcom 4/ a 5/ každému po 11.000 eur. Rozdiel medzi sumou priznanou prvoinštančným a odvolacím súdom zamietol.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalobcovia 1/ až 5/ (ďalej aj „dovolateľa“), ktoré vyvodzuje z ustanovenia § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Žalobcovia navrhli dovolaciemu súdu zrušiť rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátiť na nové konanie a rozhodnutie.

3.1. Porušenie práva na spravodlivý proces namietajú v súvislosti s nedostatočným odôvodnením napadnutého rozhodnutia, ktoré spočívalo najmä v nevysporiadaní sa s obsahom žalobcami podaného vyjadrenia k odvolaniu žalovanej, dokonca odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia opomenul čo i len uviesť, že takéto vyjadrenie bolo žalobcami podané. Žalobcovia v podstatnej časti svojho vyjadrenia prezentovali argumentáciu k právnej otázke možnosti a spôsobu zohľadnenia právnej úpravy obsiahnutej v zákone o obetiach TČ, ktorú odvolací súd považoval pri svojich záveroch vo vzťahu k zmeňujúcemu výroku za podstatnú. Napriek tomu sa s argumentáciou žalobcov v ich vyjadrení nevysporiadal.

3.2. Nesprávne právne posúdenie v zmysle dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP žalobcovia videli pri riešení otázky zohľadnenia maximálnej výšky limitu odškodnenia podľa zákona o obetiach TČ pri náhrade nemajetkovej ujmy za neoprávnený zásah do súkromného a rodinného života podľa § 13 Občianskeho zákonníka. Mali za to, že zákonodarca priamo zakotvil v právnej úprave maximálnu výšku náhrady nemajetkovej ujmy pri priamej zodpovednosti štátu za výkon verejnej moci v zákone č. 514/2003 Z. z., a to limitmi ustanovenými pri odškodňovaní obetí násilných trestných činov štátom podľa zákona o obetiach TČ, keďže aj samotné zákony o odškodňovaní obetí násilných trestných činov sú premietnutím (nepriamej) zodpovednosti štátu ako nositeľa verejného záväzku k zabezpečeniu bezpečnosti osôb nachádzajúcich sa na jej území. Obdobné dôvody však pre zohľadňovanie zákonných limitov pre výšku náhrady v súkromnoprávných vzťahoch však nie sú dané. Judikatúrna požiadavka na zohľadnenie zákonných limitov v zmysle zákona o obetiach TČ sa podľa dovolateľov nevzťahuje na súkromnoprávne zodpovednostné vzťahy, ktorých základom je náhrada nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnostných práv podľa § 13 Občianskeho zákonníka. Vzhľadom na uvedené označené rozhodnutia najvyššieho súdu, na ktoré poukázal odvolací súd netvorí ustálenú rozhodovaciu prax vo veciach určenia náhrady nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnostných práv podľa Občianskeho zákonníka. Pokiaľ odvolací súd formuloval svoje nesprávne závery aj s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/171/2005 a judikatúrne závery EŠLP bolo podľa dovolateľov potrebné uviesť, že v

uvedených rozhodnutiach nie je formulovaný záver o potrebe zohľadnenia inej právnej úpravy odškodnenia, či konkrétne zákona o obetiach TČ pri súkromnoprávných zodpovednostných vzťahoch. Naopak odvolací súd sa od týchto rozhodnutí odklonil. Z judikátorného záveru EŠLP (Iltalehti a Karhuvaara v. Fínsko) vyplývajúca požiadavka korelácie závažnosti ujmy a výšky náhrady pri porušení osobnostných práv so závažnosťou ujmy a výškou náhrady za telesné zranenia alebo násilné trestné činy sa už z povahy vecí môže vzťahovať len na nároky majúce obdobný základ v súkromnoprávných vzťahoch. A nie na koreláciu plnení majúcich odlišný právny základ, teda nie na koreláciu náhrady nemajetkovej ujmy podľa Občianskeho zákonníka ako súkromnoprávneho nároku a odškodnenia zo strany štátu podľa zákona o obetiach TČ majúceho verejnoprávny charakter a ako to vyplýva z vyššie uvedeného výška tohto odškodnenia je v dôsledku stanovených limitov určovaná úplne odlišnými kritériami ako súkromnoprávne nároky. Maximálne limity odškodnenia zo strany štátu nie je možné stotožňovať so skutočnou výškou súkromnoprávných nárokov obetí na náhradu škody a náhradu za nemajetkovú ujmu, na ktorú im vznikol a existuje nárok priamo voči páchateľovi. Odvolací súd síce správne uvádza, že „Ujma, ktorú žalobcovia utrpeli ... je porovnateľná s inými prípadmi pozostalých, ktorí prišli o svojho najbližšieho za obdobných okolností.“ a „Žalobcovia v konaní nepreukázali výnimočnosť ich prípadu, ktorá by privodila odklon od bežnej rozhodovacej praxe.“ avšak v nadväznosti na to úplne zmätočne opomína práve iné prípady pozostalých, ktorí prišli o svojho najbližšieho za obdobných okolností a odkláňa sa pri svojej úvahy práve od bežnej rozhodovacej praxe v obdobných prípadoch, pri ktorej úvaha súdu pri určení primeranosti náhrad rozhodne nie je limitovaná žiadnymi pevnými sumami.

4. Žalovaná sa k podanému dovolaniu nevyjadrila.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 2 písm. b) CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie je prípustné, a vzhľadom na uplatnený dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP zároveň aj dôvodné.

6. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1Cdo/6/2014, 3Cdo/357/2015, 4Cdo/1176/2015, 5Cdo/255/2014 8Cdo/400/2015). Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

7. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritorným rozhodnutím predstavujúcim res iudicata), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3Cdo/319/2013, 1Cdo/348/2013, 3Cdo/357/2016, 3ECdo/154/2013, 3Cdo/208/2014).

8. Ak by najvyšší súd bez ohľadu na prípadnú neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane [porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 172/03].

9. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To

znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

10. V neposlednom rade dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom. Rovnako je dovolací súd viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

11. V danom prípade žalobcovia vyvodili prípustnosť podaného dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP, z ktorého vyplýva, že dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

12. Citované ustanovenie zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

13. K tomuto dôvodu prípustnosti dovolania treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, musia sa zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. *Garcia Ruiz v. Španielsko*, *Vetrenko v. Moldavsko*, *Kraska v. Švajčiarsko*). Judikatúra ESLP síce nevyžaduje, aby na každý argument strany bola v odôvodnení rozhodnutia súdu daná odpoveď, trvá však na tom, že ak ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď súdu práve na tento argument (*Ruiz Torija c. Španielsko* z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, *Hiro Balani c. Španielsko* z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, *Georgiadis c. Grécko* z 29. mája 1997, *Higgins c. Francúzsko* z 19. februára 1998).

14. Rovnako, podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v

odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

15. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry EŠLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva účastníka civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jeho práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva účastníka/strany konania na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatneného návrhu, ako aj špecifickými námietkami účastníka konania. Porušením uvedeného práva účastníka konania na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej, sa účastníkovi konania (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

16. Práve približený výpočet samozrejme nemôže byť (ani mať ambíciu byť) úplným, keďže sa v konkrétnom prípade môžu vyskytnúť i iné nedostatky v argumentácii (podľa okolností buď súdu prvej inštancie, odvolacieho súdu alebo aj oboch takýchto súdov - pri nahliadaní na problém optikou súdu dovolacieho), ktorých prítomnosť rovnako spôsobí nerešpektovanie čiastkového práva na spravodlivý súdny proces reprezentovaného právom na objektívne presvedčivé (uspokojivé) odôvodnenie výsledku rozhodovacej činnosti súdu.

17. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu, najmä vtedy, ak odvolací súd mení rozsudok súdu prvej inštancie, resp. potvrdzuje rozsudok z iných dôvodov, pretože ním nahradzuje napadnutý prvoinštančný rozsudok. V takomto prípade odvolací súd musí podať výklad opodstatnenosti, pravdivosti, zákonnosti a spravodlivosti výroku rozsudku vyčerpávajúcim spôsobom. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa preto musí vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Uvedené platí o to viac v prípade, ak sa odvolací súd odchýli od skutkových zistení súdu prvej inštancie, kedy z odôvodnenia jeho rozhodnutia musí byť jednoznačné, na základe akých dôkazov a úvah dospel odvolací súd k odlišným skutkovým záverom.

18. Dovolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu nezodpovedá vyššie uvedeným požiadavkám kladeným na odôvodnenie súdnych rozhodnutí, pretože z neho nevyplýva (i) relevantné zdôvodnenie aplikácie § 12 a § 13 zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov (ďalej tiež „zákon o obetiach trestných činov“) na prejednávajúcu vec, ktorá viedla k zmene posúdenia výšky náhrady nemajetkovej ujmy (t. j. zdôvodnenie vlastných právnych záverov zmeny prvoinštančného rozhodnutia), (ii) žiadne vysporiadanie sa s významnou argumentáciou žalobcov z ich vyjadrenia k odvolaniu žalovanej, ktorou osobitne prezentovali argumentáciu k možnosti a spôsobu zohľadnenia odvolacím súdom aplikovanej právnej úpravy obsiahnutej v zákone č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a tam ustanovených maximálnych limitov pre odškodnenie poskytované štátom pre obeť pri určovaní primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv podľa § 13 Občianskeho zákonníka, práve ktorú právnu otázku odvolací súd považoval pri svojich záveroch vo vzťahu k zmeňujúcemu výroku za podstatnú.

19. Odvolací súd argumentoval v prospech aplikácie právnej úpravy obsiahnutej v zákone č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a tam ustanovených maximálnych limitov pre odškodnenie poskytované

štátom pre obeť pri určovaní primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv podľa § 13 Občianskeho zákonníka, ktorá bola v spore žalobcami uplatnená výlučne len odkazom na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/171/2005, 6Cdo/37/2012, z ktorého druhého rozhodnutia v poradí podčiarkol jeho záver, podľa ktorého je súd povinný vo svojom rozhodnutí zdôvodniť a vyrovnať sa s relevantnými argumentmi účastníka o neprimeranosti odškodnenia aj s prihliadnutím na rozsah odškodnenia v iných, prejednávanej veci obdobných veciach; v tomto rozhodnutí dovolací súd poukázal na nález ústavného súdu zo 6.12.2006 sp. zn. III. ÚS 147/06 a tiež na rozsudok ESLP zo 17. 07. 2012 v prípade Winkler proti Slovenskej republike (bod 12.3.). Z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6MCdo/15/2012 ďalej odvolací súd vyzdvihol, že určenie výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy nie je záležitosťou voľnej úvahy, ktorá by nepodliehala žiadnemu hodnoteniu; jej základom je zistenie skutkových okolností, ktoré súdu umožnia úvahu na určitom kvalitatívnom posúdení základných súvislostí. Treba, aby súdy v súvislosti s tým vzali do úvahy aj iné hmotnoprávne predpisy upravujúce odškodnenie, napríklad z. č. 215/2006 Z. z., v zmysle ktorého v prípade, že trestným činom bola spôsobená smrť, má poškodený nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy; pri trestnom čine znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania za spôsobenú morálnu škodu stanovuje limit odškodnenia vo výške desaťnásobku minimálnej mzdy (bod 12.3.). Odvolací súd následne poukázal na názor ESLP, podľa ktorého náhrada nemajetkovej ujmy musí byť rozumne primeraná utrpenej ujme a zdôraznil, že aj keď ním uvedené rozhodnutia najvyššieho súdu sa v niektorých prípadoch týkali sporov, v ktorých išlo o náhradu nemajetkovej ujmy v zmysle zákona č. 58/1969 Zb., prípadne náhrady nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z. z., nie je vylúčené, aby pri určovaní výšky náhrady aj v prejednávanom spore bol použitý obdobný spôsob, ktorým by sa určila táto náhrada (bod 12.4.), a že náhrada nemajetkovej ujmy v obdobných prípadoch musí byť rozumne primeraná utrpenej ujme na povesti (napr. Tolstoy Miloslavsky v. Spojené kráľovstvo) a pri určovaní výšky náhrady ujmy treba vychádzať z dôkazov preukazujúcich výšku ujmy (napríklad Flux v. Moldavsko, Steel a Morris v. Spojené kráľovstvo). Okrem toho ESLP vyjadril názor, podľa ktorého výška náhrady v konkrétnom prípade musí zohľadňovať výšku náhrady priznávanú vnútroštátnymi súdmi v iných prípadoch týkajúcich sa poškodenia dobrej povesti (napr. Público - Comunicação Social, S. A. v. Portugalsko). Napokon podľa odvolacieho súdu ESLP zdôraznil, že pri určovaní výšky náhrady za porušenie osobnostných práv musí byť zohľadnená výška náhrady, ktorá je priznávaná za telesné zranenia alebo ktorá je priznávaná obeťam násilných činov, pričom náhrada za porušenie iných osobnostných práv by nemala bez existencie závažných a dostatočných dôvodov prevyšovať maximálnu výšku náhrady priznávanú za telesné zranenia alebo násilné činy, napr. vec Italehti a Karhuvaara v. Fínsko (bod 12.5.).

20. Uvedená argumentácia odvolacieho súdu ale trpí nedostatkom vlastného zdôvodnenia použitia maximálnych limitov odškodnenia podľa zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov pri určovaní primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy žalobcov ako pozostalých obeť dopravnej nehody za neoprávnený zásah do ich súkromného a rodinného života uplatnenej podľa § 13 ods. 3 Občianskeho zákonníka (t. j. vlastné právne zdôvodnenie potreby zohľadnenia iného právneho predpisu slovenského právneho poriadku na právny vzťah komplexne upravený v Občianskom zákonníku). Pritom sa tak stalo v situácii, kedy sami žalobcovia v odvolacom konaní dôrazne argumentovali proti aplikácii právnej normy zákona č. 274/2017 Z. z. (§ 12 a § 13) na prejednávanú vec dôvodiac, že uplatnený nárok vyplýva z ustanovení Občianskeho zákonníka, ktorý je základnou normou súkromného práva, preto výška žiadaného odškodnenia nemôže byť obmedzená limitmi v zmysle zákona o obetiach trestných činov, ktorý zákon má prvky verejnoprávnej regulácie, v rámci ktorej je to štát preberajúci touto úpravou na seba záväzok poskytnúť odškodnenie obeťam v zákone špecifikovaných trestných činov, pričom takýto záväzok štátu žiadnym spôsobom neobmedzuje dotknuté obeť trestných činov v uplatňovaní ich súkromnoprávných nárokov priamo voči zodpovedným subjektom, vrátane náhrady nemajetkovej ujmy, či škody podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka, ktorú hlavnú argumentáciu žalobcov odvolací súd ponechal bez povšimnutia.

21. Odvolací súd odôvodnenie svojho rozhodnutia založil výlučne len na odkaze na ním uvedené rozhodnutia najvyššieho súdu (sp. zn. 4Cdo/171/2005, 6Cdo/37/2012), ktoré riešili rozsah odškodnenia náhrady nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv podľa § 13 Občianskeho zákonníka, s tým

že jedným z podstatných kritérií pre určenie primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy je i zohľadnenie rozhodnutí súdov v obdobných veciach, navyše bez toho aby sám pri zmene prvoinštančného rozhodnutia vykonal takéto porovnanie. Na podporu aplikácie zákona o obetiach trestných činov na prejednávanej vec odvolací súd poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 6MCdo/15/2012, ktoré rozhodnutie ale riešilo vzťah zo zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu v zmysle zákona č. 58/1969 Zb. (resp. neskoršieho zákona č. 514/2003 Z. z.), t. j. náhradu nemajetkovej ujmy, za ktorú zodpovedá štát, ktorý zodpovednostný vzťah, rovnako ako vzťah, ktorý podlieha zákonu č. 274/2017 Z. z. má (majú) na rozdiel od právneho vzťahu z ochrany osobnosti podľa § 13 Občianskeho zákonníka (prejednávaná vec), prvky verejnoprávnej regulácie. Vo vzťahu k citovanej judikatúre ESLP, rozhodnutie odvolacieho súdu nepodáva vysvetlenie vyvodenia z prezentovaných judikatúrnych záverov ESLP, potrebu zohľadňovania inej právnej úpravy odškodňovania, či konkrétne zohľadňovania právnej úpravy zákona č. 215/2006 Z. z. a neskôr zákona č. 274/2017 Z. z. a v nej ustanovených limitov pri zodpovednostných vzťahoch, ktorých základom je náhrada nemajetkovej ujmy pri zásahu do osobnostných práv podľa § 13 Občianskeho zákonníka.

22. Ak odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia nezaujme k podstatným argumentom oboch procesných strán dostatočné stanovisko, je toto odôvodnenie nedostatočné, nepresvedčivé a nepreskúmateľné, čo vylučuje akýkoľvek iný záver dovolacieho súdu než ten, že v tomto prípade došlo k zaťaženiu konania pred odvolacím súdom tvrdenou zmätočnosťou vadou podľa § 420 písm. f) CSP a dovolanie je z tohto dôvodu nielen prípustné, ale tiež dôvodné. Absencia vysporiadania sa odvolacieho súdu v jeho rozsudku s takými odvolacími námietkami, ktoré bez ďalšieho nejde označiť za nepodstatné, resp. ak aj pre prípad ich naozajstnej nepodstatnosti chýba argumentácia spôsobilá presvedčiť, prečo je to tak, je totiž tak závažným nedostatkom rozhodnutia (a zásahu do procesných práv strany sporu), ktorého intenzita zakladá (až) porušenie práva na spravodlivý súdny proces (obdobne napr. sp. zn. 6Cdo/232/2020).

23. Najvyšší súd v danom prípade pripomína, že súdy musia nielen rešpektovať právo, ale aj jeho výklad a aplikácia musí smerovať k spravodlivému výsledku. Spravodlivosť musí byť vždy prítomná v procese, ktorým sudca interpretuje a aplikuje právo ako hodnotový činiteľ. Pre hľadanie práva je vždy nevyhnutné vychádzať z individuálnych okolností každého jednotlivého prípadu, ktoré sú založené na skutkových zisteniach. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť komplikované a netypické, čo však nezbavuje súdy z povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie sporu.

24. Vzhľadom na žalobcami dôvodne vytýkané vady zmätočnosti a tým dôvodnosť dovolacieho dôvodu v zmysle § 420 písm. f) CSP (bod 3.1.), dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné a preto už bez potreby zaoberania sa s ďalšími dovolacími dôvodmi (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

25. Najvyšší súd záverom zdôrazňuje, že dostatočné a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia je v demokratickom právnom štáte základnou podmienkou legitimacy každého rozhodnutia súdu. Iba ak je rozhodnutie súdu dostatočne, racionálne a presvedčivo odôvodnené, má verejná moc morálne právo vynucovať jeho rešpektovanie a adresáti rozhodnutia majú morálnu povinnosť ho rešpektovať. Ak súd takto nedokáže odôvodniť svoje rozhodnutie, jeho rozhodnutie sa tým stáva neobhájiteľné, čomu je potrebné sa v ďalšom konaní vyvarovať.

26. Zároveň upozorňuje, že k nastolenej právnej problematike sa medzičasom najvyšší súd vyjadril v rozhodnutí sp. zn. 9Cdo/47/2023 a v rámci obiter dictum už aj v skoršom rozhodnutí sp. zn. 2Cdo/188/2022.

27. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

28. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

**Poučenie:**

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.